

2 5 ก.พ. 2533

ผลของการฝากครรภ์ต่อสุขภาพของมารดาและทารกแรกเกิด
ในวชิรพยาบาล พ.ศ. 2529

THE EFFECT OF PRENATAL CARE UPON THE HEALTH OF MOTHERS
AND THE NEONATES IN VAJIRA HOSPITAL 1986

จารุวรรณ รั้วไพบูลย์

อภินันทนาการ

จาก

นักทำวิทยานิพนธ์. น.พ.อดิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการเจริญพันธุ์และวางแผนประชากร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2532

Copyright by Mahidol University

18008

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผลของการฝากครรภ์ต่อสุขภาพของมารดาและทารกแรกเกิด
 ในวชิรพยาบาล พ.ศ. 2529
 ผู้วิจัย จารุวรรณ ธีวไพบูลย์
 ปรึกษา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต(การเจริญพันธุ์และวางแผนประชากร)
 คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

สมพล พงค์ไทย, พ.บ., ป.ชั้นสูง (สูติ-นรีเวช),
 ว.ว. (สูติ-นรีเวช), M.P.H.

กำแหง จาตุรจินดา, M.B., Ch.B., F.R.C.O.G.

เดือน ลินสุพันธุ์ประทุม, กศ.บ., ค.ม.

ประสิทธิ์ พงษ์เรืองพันธ์, กศ.บ., ค.ม.

วันที่สำเร็จการศึกษา 12 เมษายน พ.ศ. 2532

บทคัดย่อ

มารดาตั้งครรภ์ที่ไม่มาฝากครรภ์ หรือมาฝากครรภ์เมื่ออายุครรภ์มาก และมาน้อยครั้ง มีโอกาสได้รับอันตรายจากการตั้งครรภ์และการคลอด มากกว่าและรุนแรงกว่ามารดาที่มาฝากครรภ์ตั้งแต่อายุครรภ์น้อยและมาฝากครรภ์อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้การมาฝากครรภ์ตั้งแต่อายุครรภ์น้อย และมาฝากครรภ์อย่างสม่ำเสมอ ยังมีผลดีต่อสุขภาพของทารกในครรภ์ และสุขภาพของทารกภายหลังคลอดอีกด้วย แต่ยังไม่พบเสมอว่า มารดาที่ตั้งครรภ์จำนวนมากมาฝากครรภ์เมื่ออายุครรภ์มากและมาน้อยครั้ง การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการฝากครรภ์ของผู้มาคลอดในหออคลอดกอสูตินรีเวชกรรม วชิรพยาบาล ในแง่ของ จำนวนของผู้ที่ฝากครรภ์ อายุครรภ์เมื่อมาฝากครรภ์ครั้งแรก จำนวนครั้งของการฝากครรภ์ และความสัมพันธ์ของลักษณะการฝากครรภ์กับสุขภาพของมารดา ทารกแรกเกิด และปัจจัยด้าน ประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของมารดา ทำการสุ่มตัวอย่างโดยเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาซึ่งมาคลอดบุตรครรภ์เดียว และทารกซึ่งเกิดจากมารดากลุ่มเดียวกันนี้ จำนวนกลุ่มละ 609 ราย เก็บข้อมูลด้วยแบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ระหว่างวันที่ 9 เมษายนถึง 8 พฤษภาคม

พ.ศ. 2529 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ หาค่าสถิติ ร้อยละ มัชฌิม เลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการฝากครรภ์ กับสุขภาพของมารดา ทารกแรกเกิด และปัจจัยด้าน เศรษฐกิจและสังคมของมารดา โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน (Spearman rank correlation coefficient) และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยทดสอบค่าที ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ลักษณะการฝากครรภ์ พบว่ามาฝากครรภ์ร้อยละ 90.2 ไม่มาฝากครรภ์ ร้อยละ 9.8 ในจำนวนที่มาฝากครรภ์นี้ มาฝากครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุครรภ์ เท่ากับ หรือต่ำกว่า 13 สัปดาห์ (ไตรมาสที่ 1) ร้อยละ 23.3 มาฝากครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุครรภ์ เกิน 13 สัปดาห์ (ไตรมาสที่ 2 และ 3) ร้อยละ 76.7 มีจำนวนการฝากครรภ์ 1 ถึง 3 ครั้ง ร้อยละ 37.0 และฝากครรภ์ตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไป ร้อยละ 63.0 ค่าเฉลี่ยของ อายุครรภ์เมื่อฝากครรภ์ครั้งแรก เท่ากับ 21.2 สัปดาห์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.6 สัปดาห์ ค่าเฉลี่ยของจำนวนครั้งของการฝากครรภ์ เท่ากับ 5.4 ครั้ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.3 ครั้ง แสดงว่าผู้ที่มาคลอดในวชิรพยาบาลส่วนใหญ่ จะมาฝากครรภ์ก่อน แต่เป็นการฝากครรภ์เมื่ออายุครรภ์มากแล้ว

2. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการฝากครรภ์กับสุขภาพของมารดา พบว่าอายุครรภ์เมื่อฝากครรภ์ครั้งแรก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับวิธีการคลอด ($p < 0.05$) คือยิ่งมาฝากครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุครรภ์น้อยเท่าใด ก็จะมีวิธีการคลอดปกติมากขึ้นเท่านั้น และดูเหมือนจะมีความสัมพันธ์ทางลบกับสุขภาพของมารดาขณะตั้งครรภ์และขณะคลอด ($p < 0.05$) จำนวนครั้งของการฝากครรภ์ มีความสัมพันธ์ทางบวก กับอายุครรภ์เมื่อคลอด และวิธีการคลอด และดูเหมือนจะมีความสัมพันธ์ทางลบกับสุขภาพของมารดาขณะคลอด ($p < 0.05$) สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างอายุครรภ์เมื่อฝากครรภ์ครั้งแรก กับภาวะสุขภาพของมารดา หลังคลอด และอายุครรภ์เมื่อคลอด และความสัมพันธ์ระหว่าง จำนวนครั้งของการฝากครรภ์ กับภาวะสุขภาพของมารดา ขณะตั้งครรภ์ และหลังคลอด ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)) สำหรับการที่ลักษณะการฝากครรภ์ดูเหมือนจะมีความสัมพันธ์ทางลบกับสุขภาพของมารดา นั้น น่าจะเกิดจากความไม่เหมาะสมของการตั้ง เกณฑ์สุขภาพของมารดาในการศึกษาครั้งนี้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการฝากครรภ์กับสุขภาพของทารก พบว่า อายุ

ครรภ์เมื่อฝากครรภ์ครั้งแรกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับน้ำหนักทารกแรกเกิด ($p < 0.05$) และจำนวนครั้งของการฝากครรภ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับน้ำหนักทารกแรกเกิด ค่ะ แนน แอนการ์ที่ 5 นาที และสภาพทารกหลังคลอด ($p < 0.05$) สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างอายุครรภ์เมื่อฝากครรภ์ครั้งแรก กับค่านานแอนการ์ที่ 1 นาที ค่านานแอนการ์ที่ 5 นาที และสภาพทารกหลังคลอด และความสัมพันธ์ระหว่าง จำนวนครั้งของการฝากครรภ์ กับค่านานแอนการ์ที่ 1 นาที ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

4. ความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะการฝากครรภ์ กับปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของมารดา ได้แก่ อายุมารดา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ของมารดาและรายได้ครอบครัวต่อเดือน พบว่า ปัจจัยทั้งสี่ชนิด มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ อายุครรภ์เมื่อฝากครรภ์ครั้งแรก ($p < 0.05$) และจำนวนครั้งของการฝากครรภ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาของมารดา และรายได้ครอบครัวต่อเดือน ($p < 0.05$) แต่ความสัมพันธ์ ระหว่าง จำนวนครั้งของการฝากครรภ์ กับ อายุของมารดา ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

ผลการศึกษางานส่วนนี้อาจนำไปประยุกต์ใช้ในการให้บริการด้านสูติกรรม การสอนนักศึกษาและประชาชนทั่วไปให้ตระหนักถึงผลดีของการมาฝากครรภ์ตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ และมาฝากครรภ์อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไป อย่างไรก็ตามการศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มมารดาที่มาคลอดในวชิรพยาบาลเท่านั้น และพบว่ามีปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมหลายประการ ที่มีผลต่อการมาฝากครรภ์ของมารดา การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ในกลุ่มประชากรอื่นๆ เป็นเรื่องน่าสนใจที่ควรศึกษาต่อไป

Thesis Title   The Effect of Prenatal Care upon the Health of
                                 Mothers and the Neonates in Vajira Hospital 1986

Author   Jaruwan Rivepiboon

Degree   Master of Science (Human Reproduction and
                                 Population Planning)

Thesis Supervisory Committee

Sompol Pongthai, B.Sc., M.D., Cert. of
                                 Proficiency (Ob. & Gyn.), M.P.H.

Kamheang Chaturachinda, M.B., Ch.B.,
                                 F.R.C.O.G.

Duan Sinthuphanpratum, B.Ed., M.Ed.

Prasit Pongruengphant, B.Ed., M.Ed.

Date of Graduation

12 April B.E. 2532 (1989)

ABSTRACT

The pregnant who had late or lack prenatal care tend to have more and serious complications than those who had early and frequent visits. Early prenatal care and frequent visits also resulted in better perinatal health. But many studies have reported a large numbers of pregnant women still had late or fewer prenatal visits. The purpose of this study was to explore the patterns of prenatal care as well as maternal and perinatal health. The studied groups were 609 mothers and their 609 single born infants at Vajira Hospital during April 9th to May 8th 1986. Data were collected and recorded in a form prepared by the author and were analysed by percentage, arithmetic mean, and standard

deviation, Spearman rank correlation coefficient. Statistical significance was tested by the T-test.

Most of the mothers (90.2%) had prenatal care with having their first visit after thirteenth week of gestation (76.7%). The number of prenatal visits were more than four (63.0%). The arithmetic mean of gestational age at first visit was 21.2 weeks with 8.6 as the standard deviation and the arithmetic mean of number of prenatal visits was 5.4 with 3.3 standard deviation.

The correlation between prenatal care and maternal health were:- the gestational age at first visit correlated positively with type of delivery and correlated negatively with the health of mother during pregnancy and post partum ($p < 0.05$). The number of prenatal visits correlated positively with gestational age and type of delivery, and correlated negatively with the health of mother during delivery ($p < 0.05$).

The correlation between prenatal care and newborn health were:- the first visit correlated positively with birthweight ($p < 0.05$). The number of prenatal visits correlated positively with birthweight and apgar score at the fifth minute and of the newborn health ($p < 0.05$).

The correlation between prenatal care and demographic, economic and social factors of mother were:- the gestational age at first visit correlated positively with maternal age, marital status, maternal education and family income ($p < 0.05$). The number of prenatal visits correlated positively with marital status, maternal education and family income ($p < 0.05$).

Other factors that did not have correlation ($p > 0.05$) with the first visit were the health of mother during post partum, gestational age, apgar score at the first minute, apgar score at the fifth minute and newborn health. The factors that did not correlate with the number of prenatal care, were the health of mother during pregnancy and postpartum, apgar score at the first minute and maternal age.

The partial result of this study can be applied to benefit the obstetrical service, the medical students and also the general public about the effects of prenatal care. Last but not least, this study can be used as a background for further study in this area. However care should be exercised in using this data since this study was undertaken with a selected sample of patient in a defined environment. Further sampling in a different environment should be encouraged in a future study.